Martin Pagáč, Dušan Šedivý

# Praktické a hmotnoprávne aspekty služobnej činnosti policajtov v prípadoch asistencie zdravotníckemu personálu pri interakcii s agresívnym a psychiatrickým pacientom

**Anotácia:** Článok sa zaoberá právnymi aspektmi služobnej činnosti príslušníkov Policajného zboru pri realizácii služobných zákrokov v súvislosti s asistenciou zdravotným pracovníkom v interakcii s agresívnymi a psychiatrickými pacientmi. Článok popisuje teoretický základ problematiky služobnej činnosti a služobného zákroku. Autor rozoberá praktické problémy postupu policajtov a poskytuje základ pre taktiku a metodiku aplikačnej praxe. Autor ponúka návod riešenia modelových situácií s cieľom zvýšiť profesionálnu pripravenosť policajtov pri plnení služobných úloh spojených so zásahom do práv a slobôd fyzických osôb v postavení pacienta.

**Kľúčové slová:** zákon o Policajnom zbore, služobná činnosť, služobný zákrok, policajná asistencia, donucovacie prostriedky, oprávnenia policajta.

## Úvod

Prax plnenia služobných úloh Policajného zboru prináša množstvo interakcií s fyzickými osobami z najrozličnejších oblastí a sociálnych prostredí a vyznačuje sa rôznorodosťou foriem, postupov a inštitútov, ktorými sa priamo zasahuje do práv a slobôd chránených právnymi predpismi. Aplikácia a bezprostredná realizácia vybraných druhov inštitútov vo forme oprávnení policajta priznaných zmocnením zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o Policajnom zbore“) vytvára požiadavku zabezpečenia správnosti a zákonnosti postupu pri vykonávaní služobnej činnosti a pri služobných zákrokoch.

Špecifickou oblasťou plnenia služobných úloh je poskytovanie asistencie na žiadosť zdravotníckych pracovníkov pri interakcii s agresívnym psychiatrickým pacientom, s osobou, ktorá má byť umiestnená do zdravotníckeho zariadenia alebo do ústavnej starostlivosti a so psychiatrickým pacientom v súvislosti s obmedzovacími prostriedkami vykonávanými voči týmto pacientom. Ide o oblasť vyznačujúcu sa častým zásahom do práv a slobôd fyzických osôb, ktorej obsahom je realizácia oprávnení policajta pri činnosti označovanej ako asistencia, služobná činnosť a služobný zákrok. Definovanie základných rozdielov medzi týmito druhmi činností má význam pri určovaní rozsahu využitia a aplikácie oprávnení policajta, nakoľko nie každá činnosť vykonaná na základe žiadosti zdravotníckeho pracovníka si priamo vyžiada zásah do práv a slobôd pacienta.

Aplikačná prax už priniesla rôzne metodické a taktické príručky a usmernenia pre vykonávanie služobných zákrokov príslušníkmi Policajného zboru v policajnej praxi. Práve vzhľadom na povahu interakcie s pacientami, ktorým má byť poskytnutá zdravotná starostlivosť je zrejmé, že nie je možné stanoviť komplexné a presné postupy a podmienky výkonu služby pre policajtov, ktoré by reagovali na všetky možnosti skutočných prípadov a situácií. Cieľom útvarov zaoberajúcich sa tvorbou metodík je tak ponúknuť policajtom určitú formu návodu a poskytnúť odpovede na otázky a problémy, ktoré vyplynuli z praxe služobnej činnosti. Pre formulovanie takého návodu je nevyhnutné poskytnúť policajtom teoretické základy hmotnoprávnej úpravy danej problematiky, definície konkrétnych druhov činností a na ich podklade načrtnúť najlepší možný taktický postup v prípade žiadosti o asistenciu zdravotníckeho personálu pri využití oprávnení voči pacientom.

## Aspekty interakcie s agresívnym a psychiatrickým pacientom

Napriek praktickej povahe vybraného druhu služobnej činnosti, ktorá spočíva v poskytovaní asistencie alebo priamo vo vykonaní služobného zákroku voči pacientovi s predikciou agresie, je potrebné zamerať sa nielen na charakteristiku právneho základu, ktorý upravuje zákonné zmocnenia umožňujúce policajtovi zasiahnuť do práv a slobôd fyzickej osoby, u ktorej hrozí alebo priamo prebieha agresívne správanie v mieste a v čase kedy má byť takej osobe poskytnutá zdravotná starostlivosť, ale aj špecifické hľadiská interakcie s takou osobou.

V prvom rade je potrebné si uvedomiť komplexnosť situácií, pri ktorých dochádza priamo k interakcii s rizikovým pacientom v prípade, ak je polícia priamo požiadaná o asistenciu zo strany zdravotníckych pracovníkov. Faktory spojené s agresívnym správaním pacienta sú vo svojej podstate heterogénne a prejavy agresie v mieste a čase výkonu služobnej činnosti sú vždy relatívne a nemožno určiť priamočiary vzťah medzi rizikovými faktormi a reálnym prejavom agresie pacienta voči zdravotnému pracovníkovi.

Agresivitu pacienta nemožno dopredu nijakým spôsobom predvídať, ale z hľadiska taktického prístupu by policajti mali k poskytovanej asistencii vždy pristupovať obozretne vzhľadom ku skutočnosti, že agresivita pacienta v situácii, kedy je konfrontovaný so zdravotným pracovníkom je podmienená viacerými rizikovými faktormi, ku ktorým možno zaradiť pohlavie, vek, psychiatrické poruchy, sociálno-ekonomický stav a v neposlednom rade aj recidívu agresívneho chovania. Ide o latentné faktory, ktoré sa prejavujú až priamo v konkrétnej situácii. Predikcia agresie je priamo v mieste a čase poskytovania asistencie nereálna, a preto sa pri služobnej činnosti voči pacientovi agresia spravidla prezumpuje.[1]

Pre definovanie asistencie ako služobnej činnosti si treba zdôrazniť, že primárnym cieľom každého zásahu smerujúceho proti rozrušenému správaniu je zaistiť bezpečnosť, uľahčiť posúdenie základných problémov a zabrániť ďalšej eskalácii prostredníctvom dosiahnutia pokoja a spolupráce. Minimalizácia rizika pre seba a ostatných by mala byť primárnym cieľom všetkých intervencií.

## Právny základ poskytovania asistencie zdravotníckemu personálu v zákona o Policajnom zbore.

Osobitným právnym predpisom, z ktorého ustanovení možno vyšpecifikovať súbor zmocnení spojených s poskytovaním asistencie na základe žiadosti zdravotníckych pracovníkov je, samozrejme, zákon o Policajnom zbore. Z hľadiska členenia základných úloh Policajného zboru definovaného právnou teóriou patrí asistencia do okruhu úloh na úseku ochrany verejného poriadku a bezpečnosti a je vymedzená gramatickým výkladom ustanovenia § 2 ods. 1 písm. a) zákona o Policajnom zbore.[2]

Spolupôsobenie pri ochrane základných práv a slobôd, najmä pri ochrane života, zdravia, osobnej slobody a bezpečnosti osôb a pri ochrane majetku priamo vo svojej právnej podstate vyjadruje povinnosť policajta asistovať v záujme plnenie úloh, aj zdravotníckemu personálu v prípade pacienta, u ktorého bezprostredne hrozí alebo už prebieha agresívna forma správania.

Komplexný charakter podmienok asistencie polície zdravotníckym pracovníkom možno odvodiť okrem základných úloh Policajného zboru aj extenzívnym výkladom

---

[1] ČERŇANOVÁ, A. Agresívny pacient v podmienkach psychiatrického ošetrovateľstva: Ošetrovateľský obzor: odborný časopis Ministerstva zdravotníctva SR a Slovenskej zdravotníckej univerzity v Bratislave. 2010, s. 47 - 50.

[2] Zákon o Policajnom zbore § 2 ods. 1 písm. a): *„Policajný zbor plní tieto úlohy: spolupôsobí pri ochrane základných práv a slobôd, najmä pri ochrane života, zdravia, osobnej slobody a bezpečnosti osôb a pri ochrane majetku.“*

ustanovení zákona o Policajnom zbore, ktoré upravujú rôzne formy spolupráce a vzťahy Policajného zboru k štátnym orgánom, obciam, právnickým osobám, fyzickým osobám pri ochrane verejného poriadku, ale aj pri poskytovaní ochrany z dôvodu ohrozenia života alebo zdravia.[3] Ide o ustanovenia, ktoré primárne neurčujú postup asistencie ani ju nijakým spôsobom konkrétne nedefinujú. Svojim preventívnym charakterom však poskytujú právny rámec, ktorý je možno analogicky využiť aj pri zdôvodňovaní poskytovania asistencie zdravotníckym pracovníkom, ktorej obsahom sa vzhľadom na vývoj konkrétnej situácie môže stať aj služobný zákrok voči agresívnemu pacientovi.

Pre riadne a účelné vymedzenie právneho základu asistencie je nevyhnutné zdôrazniť aj konkrétne povinnosti policajta uložené zákonom o Policajnom zbore v rozsahu, ktorým sa upravujú aj pojmové znaky služobnej činnosti a služobného zákroku a vytyčuje sa nimi rozsah úkonov, ktoré je možné pri plnení úloh Policajného zboru realizovať pri poskytovaní asistencie zdravotníckym pracovníkom voči pacientovi.

Zákonom o PZ je dané, že pri vykonávaní služobnej činnosti je policajt povinný dbať na česť, vážnosť a dôstojnosť osoby i svoju vlastnú a nepripustiť, aby v súvislosti s touto jeho činnosťou vznikla osobe bezdôvodná ujma a aby prípadný zásah do jej práv a slobôd prekročil mieru nevyhnutnú na dosiahnutie účelu sledovaného jeho služobnou činnosťou. Pri vykonávaní služobnej činnosti je policajt povinný dodržiavať etický kódex policajta, ktorý vydá minister.

Policajt je pri vykonávaní služobnej činnosti spojenej so zásahom do práv alebo slobôd osoby povinný túto osobu hneď, ako je to možné, poučiť o jej právach, ktoré sú ustanovené v tomto zákone alebo v inom všeobecne záväznom právnom predpise.[4]

Pre riadne vymedzenie povinností a oprávnení policajta pri vykonávaní asistencie zdravotníckym pracovníkom je dôležité aj definovanie samotnej činnosti policajta, ktorá sa v prípade reálnej aplikácie zákonných inštitútov môže posudzovať ako služobná činnosť alebo ako služobný zákrok. Služobná činnosť je širší pojem a v rozsahu zákonnej úpravy absorbuje tak asistenciu, ako aj služobný zákrok.

Zákon o Policajnom zbore tieto dva inštitúty pojmovo určuje tak, že služobnou činnosťou rozumie činnosť policajta spojenú s plnením úloh podľa tohto zákona alebo iných všeobecne záväzných právnych predpisov. Služobným zákrokom je podľa zákona o Policajnom zbore zákonom ustanovená a v jeho medziach vykonávaná činnosť policajta, pri ktorej sa bezprostredne zasahuje do základných práv a slobôd osoby.[5]

V situácii, kedy bude potrebné špecifikovať charakter služobnej činnosti a rozhodnúť či ide stále iba o asistenciu alebo už o služobný zákrok, je dôležité aby policajt vyhodnotil základné znaky služobného zákroku. Je zrejmé, že takéto hodnotenie neprebieha ako zjavná dokumentovaná činnosť, nakoľko zmena povahy služobnej činnosti z asistenčnej fázy do fázy výkonu služobného zákroku prebieha bezprostredne v časových a miestnych podmienkach za súčasného pôsobenia objektívnych faktorov vplývajúcich na konkrétnu situáciu. Vyhodnotenie znakov služobného zákroku nastáva teda priamo v priebehu služobnej činnosti a ich naplnenie musí byť kumulatívne.

---

[3] Zákon o Policajnom zbore § 3: *„Policajný zbor pri plnení svojich úloh spolupracuje s orgánmi verejnej moci, ozbrojenými silami, ozbrojenými bezpečnostnými zbormi, ozbrojenými zbormi, Slovenskou informačnou službou, s právnickými osobami a fyzickými osobami; s orgánmi územnej samosprávy spolupracuje najmä pri určovaní priorít prevencie kriminality, ochrany verejného poriadku a zamerania boja s kriminalitou.“*
Zákon o Policajnom zbore § 72: *„Každý má právo obracať sa na policajtov a útvary Policajného zboru so žiadosťou o pomoc. Policajti a útvary Policajného zboru sú povinné v rozsahu tohto zákona pomoc poskytnúť.“*

[4] § 8 ods. 1 ods. 2 zákona o Policajnom zbore.

[5] § 8 ods. 3 § 9 ods. 3 zákona o Policajnom zbore.

Znaky služobného zákroku sú dané gramatickým výkladom ustanovení zákona o Policajnom zbore, z ktorých vyplýva, že pre definovanie služobnej činnosti ako služobného zákroku musí policajt použiť oprávnenia alebo donucovacie prostriedky, musí odvracať priame nebezpečenstvo alebo prekonávať protiprávne konanie a musí byť prítomná a preukázaná existencia porušenia verejného poriadku alebo ochrany života, zdravia, osobnej slobody a bezpečnosti osôb alebo ochrany majetku.[6]

Význam definovania znakov služobného zákroku je predovšetkým v garancii zákonnej ochrany policajta, ktorej sa môže domáhať len v prípade, že realizoval oprávnenia kauzálnej súvislosti s naplnením znakov služobného zákroku. Vymedzenie podmienok služobného zákroku je o to dôležitejšie, ak objektom realizácie oprávnení policajta je, alebo má byť osoba so statusom pacienta, ktorému má byť, alebo ktorému je poskytovaná zdravotná starostlivosť. O to významnejšie treba k situácii pristupovať ak ide, podľa oznámenia alebo priameho vyjadrenia lekára, o psychiatrického pacienta. Takéto okolnosti vytvárajú mimoriadne komplikované situácie, ktoré je vo veľa prípadoch ťažko objektívne vyhodnotiť. A práve znalosť právnych predpisov a právnych základov činnosti policajta môže byť a určite aj bude prospešná pre riadne plnenie služobných úloh aj v prípade spätného posudzovania oprávnenosti a zákonnosti vykonaného služobného zákroku voči pacientovi.

Pri služobnom zákroku voči pacientovi v čase a mieste poskytovania zdravotnej starostlivosti je viac ako inokedy dôležité uvedomenie si obsahu zásad vykonávania služobných zákrokov, pričom najvýraznejšou zásadou v takýchto prípadoch bude práve zásada primeranosti vyjadrená priamo zákonom o Policajnom zbore.[7] Porušenie tejto zásady môže a bude mať za následok vyhodnotenie služobného zákroku ako neoprávneného. Okrem vyššie uvedených znakov služobného zákroku, ktoré sa vyhodnocujú priamo v časových, miestnych a skutkových okolnostiach, je teda podstatné posúdiť základné hľadiská primeranosti výberu prostriedkov k dosiahnutiu cieľa sledovaného služobným zákrokom, primeranosti spôsobu použitia zvolených prostriedkov a samozrejme aj časovú primeranosť vykonania služobného zákroku a použitia zvolených prostriedkov s dôrazom na existenciu a trvanie hroziaceho alebo prebiehajúceho nebezpečenstva.[8]

Samotná voľba prostriedkov a realizácia oprávnení sa musí riadiť ustanoveniami zákona o Policajnom zbore, ktoré upravujú povinnosti pri vykonávaní služobného zákroku[9] a ktoré vymedzujú zákonný rámec oprávnení policajta. Vzhľadom na špecifický charakter rozoberanej problematiky asistencie zdravotníckym pracovníkom a služobných zákrokov voči pacientom možno spomenúť predovšetkým oprávnenie na zaistenie osoby a oprávnenie použitia pút a spútavacieho opasku.

Zákon o Policajnom zbore taxatívne určuje podmienky oprávnenia na zaistenie osoby a povinnosti policajta v prípade realizácie tohto oprávnenia. Pre potreby zvolenej problematiky je podstatným predovšetkým oprávnenie zaistiť osobu, ktorá svojim konaním bezprostredne

---

[6] PEŤOVSKÝ, M., ODLEROVÁ, M., ŠKRINÁR, T. Zákon o Policajnom zbore. Aplikačná prax. s. 44

[7] Zákon o Policajnom zbore § 8 ods. 1: *„Pri vykonávaní služobnej činnosti je policajt povinný dbať na česť, vážnosť a dôstojnosť osoby i svoju vlastnú a nepripustiť, aby v súvislosti s touto jeho činnosťou vznikla osobe bezdôvodná ujma a aby prípadný zásah do jej práv a slobôd prekročil mieru nevyhnutnú na dosiahnutie účelu sledovaného jeho služobnou činnosťou. Pri vykonávaní služobnej činnosti je policajt povinný dodržiavať etický kódex policajta, ktorý vydá minister.“*

[8] STACHO, P. Služobné zákroky. Úvod do teórie služobných zákrokov. Metodika výkonu a výcviku niektorých vybraných druhov služobných zákrokov, s. 54.

[9] Zákon o Policajnom zbore § 12:

*„ods. 1 Policajt je pri vykonávaní služobného zákroku povinný, ak to povaha a okolnosti dovoľujú, použiť výzvu zodpovedajúcu zákroku*

*ods. 2 Ak to povaha služobného zákroku vyžaduje, pred výzvou použije slová „V mene zákona.“*

ohrozuje svoj život alebo svoje zdravie alebo život a zdravie iných osôb alebo majetok.[10] V prípade pacienta, ktorému je poskytovaná zdravotná starostlivosť ide predovšetkým práve o taký charakter konania, ktorý spadá pod pojmové vyjadrenie uvedenej časti zákonného zmocnenia. Vzhľadom na formu interakcie subjektov zúčastnených poskytovania zdravotnej starostlivosti je možno odôvodnene predpokladať, že konaním pacienta bude priamo bezprostredne ohrozený vlastný život alebo zdravie pacienta alebo život a zdravie zdravotníckych pracovníkov prípadne majetok reprezentovaný vozidlom rýchlej zdravotníckej pomoci alebo majetok v priestoroch nemocnice.

So zaistením osoby zákon o Policajnom zbore spája aj sekundárne povinnosti pre policajta, ktoré musia byť splnené, aby bola realizácia oprávnenia policajta hodnotená aj spätne ako zákonná a oprávnená. Výnimku, samozrejme, nepredstavuje ani zaistenie agresívneho pacienta. Špecifikácie samotného zaistenia pacienta, ktoré vyplývajú zo skutočnosti, že ide o situáciu, kedy je osobe poskytovaná zdravotná starostlivosť, rozoberieme v nasledujúcich častiach príspevku. Pre potrebu vymedzenia právneho základu budeme vychádzať z novelizovaného znenia zákona o Policajnom zbore, ktorý upravuje povinnosti priamo po zaistení osoby. Odovzdanie zaistenej osoby príslušnému orgánu je spojené s povinnosťou spísania úradného záznamu o zaistení osoby, s uvedením dôvodov a presného času zaistenia osoby a odovzdania potvrdenia o zaistení.[11]

Pre okolnosti služobnej činnosti a prípadného služobného zákroku spojeného s pacientom, je podstatný aj postup odovzdania zaistenej osoby príslušnému orgánu a spísanie úradného záznamu o odovzdaní osoby, z ktorého bude zrejmý dôvod a čas odovzdania a prevzatia osoby.[12]

So zaistením osoby úzko súvisí aj použitie donucovacích prostriedkov proti osobám, ktoré sa dopustili protiprávneho konania prípadne, pri ktorých je dostatočne odôvodnený predpoklad, že sa bezprostredne dopustia protiprávneho konania, ktorým môže byť alebo je vážne ohrozený život a zdravie osôb, majetok, verejný poriadok, alebo proti osobám, pri ktorých má policajt vykonať úkony potrebné na zabezpečenie ochrany života, zdravia alebo majetku, na zabránenie úteku alebo prekonanie odporu takej osoby.

Zákon o Policajnom zbore určuje, že pred použitím donucovacích prostriedkov je policajt povinný osobu, proti ktorej zakročuje, vyzvať, aby upustila od protiprávneho konania, s výstrahou, že bude použitý niektorý z donucovacích prostriedkov. Od výzvy a výstrahy môže upustiť iba v prípade, keď je sám napadnutý alebo je ohrozený život alebo zdravie inej osoby a vec neznesie odklad, alebo tomu bránia iné okolnosti. O tom, ktorý z donucovacích prostriedkov policajt použije, rozhoduje podľa konkrétnej situácie tak, aby dosiahol účel sledovaný služobným zákrokom a použitý donucovací prostriedok a intenzita jeho použitia neboli zjavne neprimerané nebezpečnosti útoku.[13]

Pri agresívnych pacientoch a pri psychiatrických pacientoch, ktorí bývajú často objektom vykonanej asistencie, prípadne vykonaných služobných zákrokov súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti, je potrebné spomenúť predovšetkým oprávnenie na použitie pút a spútavacieho opasku.[14] Vzhľadom na špecifiká a osobitosti služobnej činnosti spojenej s postupom proti pacientovi sa v pomerne veľa prípadoch objavuje potreba agresívneho pacienta spútať, aby sa zamedzilo ďalšej agresii. Tu je možno aplikovať aj formy

---

[10] § 19 ods. 1 písm. a) Zákona o Policajnom zbore
[11] § 19 ods. 2 Zákona o Policajnom zbore
[12] § 19 ods. 6 Zákona o Policajnom zbore
[13] § 50 ods. 3. ods. 4 Zákona o Policajnom zbore
[14] Zákon o Policajnom zbore § 52 ods. 1 písm. e): *„Policajt je oprávnený použiť putá na spútanie osoby, ktorá má byť na základe rozhodnutia lekára umiestnená v zdravotníckom zariadení a kladie aktívny odpor alebo napáda iné osoby, alebo ohrozuje svoj život alebo zdravie alebo poškodzuje majetok, po márnej výzve, aby od takého konania upustila.“*

použitia pút a spútavacieho opasku tak, že osoba môže byť, ak to okolnosti vyžadujú, pripútaná aj k vhodnému predmetu, avšak iba na čas, pokiaľ trvajú dôvody použitia donucovacieho prostriedku. Samotný spútavací opasok je policajt oprávnený použiť, ak je podozrenie, že použitie pút môže byť neúčinné.[15] Zároveň sú zákonom o Policajnom zbore určené aj povinnosti policajta po použití donucovacích prostriedkov.[16]

## Osobitná právna úprava v rozsahu poskytovania asistencie zdravotníckemu personálu

Pre hlbšie poznanie skutočností týkajúcich sa služobnej činnosti vo forme poskytovania asistencie zdravotníckemu personálu, alebo služobného zákroku voči agresívnemu pacientovi, majú svoj význam aj osobitné právne predpisy, ktoré túto problematiku bližšie objasňujú. Pre potreby činnosti policajtov je možné spomenúť zákon č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti“), a to konkrétne ustanovenia o výnimke z povinnosti poučenia pacienta a zabezpečenia informovaného súhlasu.

Splnenie povinnosti informovať pacienta o účele, povahe, následkoch a rizikách poskytnutia zdravotnej starostlivosti, o možnostiach voľby navrhovaných postupov a rizikách odmietnutia poskytnutia zdravotnej starostlivosti a povinnosti poskytnúť pacientovi poučenie zrozumiteľne, ohľaduplne, bez nátlaku, s možnosťou a dostatočným časom slobodne sa rozhodnúť pre informovaný súhlas a primerane rozumovej a vôľovej vyspelosti a zdravotnému stavu osoby a rovnako aj zabezpečenie informovaného súhlasu ako preukázateľného súhlasu s poskytnutím zdravotnej starostlivosti, ktorému predchádzalo poučenie, sa v prípade osoby, ktorá v dôsledku duševnej choroby alebo s príznakmi duševnej poruchy ohrozuje seba alebo svoje okolie, alebo ak hrozí vážne zhoršenie jej zdravotného stavu, nevyžaduje.[17]

V prípade zaistenia pacienta policajtom a jeho odovzdania zdravotníckemu zariadeniu za uplatnenia uvedenej výnimky sa ďalej aplikujú už procesné pravidlá zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, ktorý ako osobitný zákon upravuje oprávnenie poskytovateľa zdravotnej starostlivosti na obmedzenie osobnej slobody duševne chorej osoby a vyjadruje zákonné možnosti detencie osoby, ktorá v dôsledku duševnej choroby alebo s príznakmi duševnej choroby ohrozuje seba alebo svoje okolie, alebo ak hrozí vážne zhoršenie jej zdravotného stavu.

Ide o zákonný zásah do ústavou zaručeného práva, ktorý je vyjadrený čl. 17 ods. 6 Ústavy SR tak, že zákon ustanoví, v ktorých prípadoch možno prevziať osobu do ústavnej starostlivosti alebo ju v nej držať bez jej súhlasu.[18]

---

[15] § 52 ods. 3 Zákona o Policajnom zbore

[16] Zákon o Policajnom zbore § 63: *„Ak policajt zistí, že pri použití donucovacích prostriedkov došlo k zraneniu osoby, je povinný, ak to okolnosti dovolia, poskytnúť zranenej osobe prvú pomoc a zabezpečiť jej lekárske ošetrenie.“*

Zákon o Policajnom zbore § 64 ods. 1.: *„Policajt je povinný neodkladne hlásiť svojmu nadriadenému každý služobný zákrok, pri ktorom použil donucovacie prostriedky.“*

Zákon o Policajnom zbore § 64 ods. 2.: *„k vzniknú pochybnosti o oprávnenosti alebo primeranosti použitia donucovacích prostriedkov alebo ak pri ich použití bola spôsobená smrť, ujma na zdraví alebo škoda na majetku, je nadriadený povinný zistiť, či boli použité v súlade so zákonom. O výsledku zistenia spíše úradný záznam.“*

Zákon o Policajnom zbore § 64 ods. 3.: *„Ak policajt použije donucovacie prostriedky mimo miesta svojho služobného pôsobiska, ohlási ich použitie na najbližší útvar Policajného zboru. Na ďalší postup sa primerane vzťahuje odsek 2.“*

[17] § 6 ods. 4 ods. 9 zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti

[18] čl. 17 ods. 6 ústavného zákona č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky

Je potrebné si predovšetkým uvedomiť, že procesnú stránku obmedzenia osobnej slobody v prípadoch taxatívne vymedzených zákonom č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti zabezpečuje poskytovateľ zdravotnej starostlivosti, teda lekár. Zákonnosť obmedzenia osobnej slobody je v tomto prípade podmienená rozhodnutím súdu, ktorý rozhodne o zákonnosti dôvodov prevzatia do ústavnej starostlivosti v detenčnom konaní na podklade oznámenia poskytovateľa zdravotnej starostlivosti.

Požiadavka na vykonanie asistencie nemusí zakaždým smerovať priamo od zdravotníckeho pracovníka, ale môže byť sprostredkovaná cestou integrovaného záchranného systému, ktorý je definovaný zákonom č. 129/2002 Z. z. o integrovanom záchrannom systéme ako koordinovaný postup zložiek záchranného systému[19] pri zabezpečovaní ich pripravenosti a pri vykonávaní činností a opatrení súvisiacich s poskytovaním pomoci v tiesni.[20]

Charakter udalostí, za ktorých môže, alebo bude priamo v čase a mieste interakcie s pacientom vykonaný služobný zákrok, patrí svojou povahou do kategórie tiesne, ktorú definujeme ako stav, pri ktorom je bezprostredne ohrozený život, zdravie, majetok alebo životné prostredie a postihnutý je odkázaný na poskytnutie pomoci.[21] Pojmové znaky definície tiesne sú v gramatickom vyjadrení totožné s podmienkami realizácie vyššie spomenutých oprávnení policajta, čo len zdôrazňuje špecifický charakter skutkových okolností, za ktorých sa asistencia, alebo priamo služobný zákrok vykonávajú a ktoré musí policajt pri plnení služobných úloh vyhodnocovať pri výkone služobnej činnosti.

K asistencii môže teda policajtov vyslať aj koordinačné stredisko integrovaného záchranného systému, ktoré je oprávnené vydať pokyn príslušnej základnej záchrannej zložke na vykonanie zásahu, vyzvať niektorú z ostatných záchranných zložiek[22] na vykonanie zásahu alebo tiesňové volanie presmerovať na príslušné operačné stredisko tiesňového volania, dispečerské pracovisko alebo operačné stredisko Policajného zboru. Operačné stredisko potom dáva pokyn útvaru policajného zboru, ktorému sú uložené úlohy aj podľa zákona č. 129/2002 Z. z. o integrovanom záchrannom systéme tak, že sa okrem iného podieľajú na poskytovaní bezodkladnej pomoci v tiesni v rozsahu úloh Policajného zboru.[23]

Zákon č. 129/2002 Z. z. o integrovanom záchrannom systéme upravuje osobitne aj povinnosť pre fyzické osoby, ktoré sa nachádzajú na mieste zásahu, čo môže byť nápomocné aj pri určovaní oprávnenosti priebehu asistencie, prípadne aj samotného služobného zákroku. Fyzické osoby, ktoré sa nachádzajú na mieste zásahu, sú totiž povinné podriadiť sa rozhodnutiam a príkazom veliteľa zásahu alebo oprávnenej osoby, ako aj strpieť úkony, ktoré súvisia s výkonom činnosti záchranných zložiek integrovaného záchranného systému pri zásahu.[24]

V súvislosti so záchrannými zložkami, ktoré sa môžu aktívne zúčastňovať priebehu asistencie vykonávanej políciou, je vhodné spomenúť aj postavenie obecnej polície ako zákonom č. 129/2002 Z. z. o integrovanom záchrannom systéme definovanou ostatnou

---

[19] Zákon č. 129/2002 Z. z. o integrovanom záchrannom systéme § 7:
*„V Integrovanom záchrannom systéme pôsobia: a) Základne záchranné zložky; b) Ostatné záchranné zložky; c) Útvary Policajného zboru“*

[20] § 2 ods. 1 Zákona č. 129/2002 Z. z. o integrovanom záchrannom systéme.

[21] § 2 ods. 2 písm. a) Zákona č. 129/2002 Z. z. o integrovanom záchrannom systéme.

[22] Zákon č. 129/2002 Z. z. o integrovanom záchrannom systéme § 9 ods. 1: *„Ostatné záchranné zložky sú: a) armáda Slovenskej republiky; b) obecné hasičské zbory; c) závodné hasičské útvary; d) závodné hasičské zbory; e) pracoviská vykonávajúce štátny dozor alebo činnosti podľa osobitných predpisov; f) jednotky civilnej ochrany; g) obecná polícia; h) Slovenský Červený kríž; i) iné právnické osoby a fyzické osoby, ktorých predmetom činnosti je poskytovanie pomoci pri ochrane života, zdravia a majetku.“*

[23] § 9a písm. a) zákona č. 129/2002 Z. z. o integrovanom záchrannom systéme.

[24] § 12 ods. 5 zákona č. 129/2002 Z. z. o integrovanom záchrannom systéme.

záchrannou zložkou. Znalosť tejto právnej úpravy môže byť výraznou pomôckou pre priamu služobnú činnosť policajtov, ktorí sú vyslaní na poskytovanie asistencie zdravotníckym pracovníkom, nakoľko pri definovaní takej činnosti ako tiesne je možné a často aj žiaduce, aby policajti prizvali na plnenie služobnej činnosti aj hliadku obecnej polície, ktorá môže poskytovať odbornú, zdravotnú, technickú a ďalšiu potrebnú pomoc v tiesni na základe vyzvania koordinačným strediskom alebo operačným strediskom tiesňového volania, alebo na základe pokynu svojho dispečerského pracoviska.[25]

Spolupôsobenie obecnej polície je zároveň vyjadrené aj osobitným právnym predpisom, zákonom č. 564/1991 Zb. o obecnej polícii v znení neskorších predpisov, ktorý obecnú políciu zmocňuje na pôsobenie pri zabezpečovaní obecných vecí verejného poriadku, ochrany životného prostredia v obci a plnení úloh vyplývajúcich zo všeobecne záväzných nariadení obce, z uznesení obecného zastupiteľstva a z rozhodnutí starostu obce, zabezpečovanie verejného poriadku v obci, spolupôsobenie pri ochrane jej obyvateľov a iných osôb v obci pred ohrozením ich života a zdravia a spolupôsobenie s príslušnými útvarmi Policajného zboru pri ochrane majetku obce, majetku občanov, ako aj iného majetku v obci pred poškodením, zničením, stratou alebo pred zneužitím i s využitím ústrední zabezpečujúcich signalizáciu a iných zabezpečovacích systémov.[26]

Právna úprava osobitných predpisov má subsidiárny charakter a aplikácia inštitútov týchto predpisov by mala slúžiť na podporu uplatnenia inštitútov zákona o Policajnom zbore pri realizácii oprávnení policajta a pri výkone služobnej činnosti počas asistencie zdravotníckym pracovníkom prípadne priamo pri zdôvodňovaní oprávnenosti a zákonnosti služobných zákrokov. Popri predpisoch so silou zákona sa policajti riadia aj rôznymi internými materiálmi, ktoré nemusia mať vždy iba formu predpisu, nariadenie alebo príkazu. Ide o rôzne metodiky, taktické príručky a usmernenia, ktoré slúžia na bližšie špecifikácie postupu pri vybraných druhoch služobnej činnosti.

## Interná úprava postupu v praktickej činnosti policajtov

V rozsahu vybranej problematiky je vhodné spomenúť iba vybrané dokumenty, ktorých obsah priamo súvisí s činnosťou vykonávanou počas asistencie zdravotníckym pracovníkom alebo s realizáciou služobných zákrokov proti pacientom.

Metodická a taktická príručka vykonávania služobných zákrokov príslušníkmi Policajného zboru v policajnej praxi vydaná odborom poriadkovej polície Prezídia Policajného zboru pod č. p.: PPZ-86-65/OPP-2009 upravuje okrem iného aj služobné zákroky proti osobám duševne chorým. Podľa tejto metodiky ak policajt zistí, že osoba, proti ktorej zakročuje, javí známky duševnej poruchy, zaistí a eskortuje ju na príslušný útvar Policajného zboru a podľa možnosti vyrozumie jej zákonného zástupcu alebo opatrovníka a osobu jej odovzdá. Takýto postup je možný len vtedy, ak je známa totožnosť tejto osoby. Metodika odporúča, že ak sa nepodarí zistiť totožnosť na mieste služobného zákroku, je nutné takúto osobu predviesť na príslušný útvar Policajného zboru a tam vykonať úkony nevyhnutné k zisteniu totožnosti osoby.

Z obsahu metodiky je zrejmý odkaz na zákonné povinnosti policajta v tom, že ak konanie duševne chorej osoby je také nebezpečné, že vážne ohrozuje životy, zdravie alebo majetok, policajt je povinný chrániť tieto hodnoty pred jej útokmi. Ak sa policajt nemôže vzdialiť z miesta služobného zákroku, požiada o privolanie vozidla záchrannej služby niektorého z občanov. Prevoz následne zabezpečuje zdravotnícky personál vozidla záchrannej služby. Pri služobnom zákroku musí dbať na zvýšenú pozornosť a opatrnosť, pretože chovanie

[25] § 9 ods. 2 písm. a) zákona č. 129/2002 Z. z. o integrovanom záchrannom systéme.
[26] § 2 ods. 1 a § 3 ods. 1 písm. a), písm. b) zákona č. 564/1991 Zb. o obecnej polícii.

týchto osôb je nevypočítateľné, často sa ich reakcie nedajú dopredu odhadnúť, respektíve predvídať.

Metodika v rozsahu taktického postupu varuje, že duševne choré osoby môžu mať aj prípadné sklony k sebapoškodzovaniu a samovraždám, a preto je nutné vykonať také opatrenia počas ich predvádzania na príslušný útvar Policajného zboru, alebo odvozu na psychiatrické oddelenie nemocnice s poliklinikou alebo do psychiatrickej liečebne vozidlom záchrannej služby a personálom zdravotníckeho zariadenia, aby nedošlo k ich ujme na živote alebo zdraví, prípadne k ujme na živote alebo zdraví zakročujúceho policajta, alebo pracovníkov zdravotníckeho zariadenia.[27]

Ďalším interným dokumentom je usmernenie prezídia Policajného zboru č. PPZ-404/OPP-2009, ktoré upravuje postup v prípade poskytovania pomoci príslušníkmi Policajného zboru pri transporte pacienta.

Usmernenie poskytuje praktické východiská použiteľné v konkrétnych situáciách priamo pri transporte osoby pacienta vykonávaného ambulanciou záchrannej zdravotnej služby. Z metodického obsahu usmernenia je možné vybrať pojmové znaky ktoré určujú, že transport pacienta sa vykonáva ako plánovaný transport alebo ako okamžitý transport. Plánovaný transport pacienta do ústavného zdravotníckeho zariadenia indikuje lekár prvého kontaktu alebo lekár špecialista na základe zhodnotenia zdravotného stavu pacienta. O okamžitom transporte pacienta rozhoduje prítomný lekár alebo zdravotnícky záchranár ambulancie ZZS na základe zhodnotenia jeho okamžitého zdravotného stavu a naliehavosti transportu do ústavného zdravotníckeho zariadenia. Takýto transport pacienta je súčasťou poskytovanej neodkladnej zdravotnej starostlivosti.

Usmernenie ponúka praktický pohľad na samotný proces transportu pacienta a oboznamuje policajtov o skutočnosti, že pri plánovanom transporte pacienta do ústavného zdravotníckeho zariadenia vydá rozhodnutie o transporte pacienta, tzv. výmenný list, ošetrujúci lekár indikujúci transport. Takéto rozhodnutie je písomné a je v ňom určený presný dátum a čas, kedy sa transport pacienta uskutoční. Plánovaný transport pacienta sa pripravuje a požaduje deň až dva dni vopred. Tlačivo o poskytnutie pomoci pri plánovanom transporte pacienta zašle ošetrujúci lekár indikujúci transport na operačné stredisko Policajného zboru. Operačné stredisko zašle predmetné tlačivo na útvar Policajného zboru, ktorý bude podľa miestnej príslušnosti pomoc a asistenciu pri transporte pacienta poskytovať, aby príslušný funkcionár útvaru Policajného zboru vedel túto služobnú činnosť naplánovať. Príslušník Policajného zboru priamo poskytujúci pomoc pri transporte pacienta, na mieste začiatku transportu, nevyžaduje žiadne potvrdenie alebo rozhodnutie, nakoľko všetky informácie sú známe už z požiadavky zaslanej na operačné stredisko.

Popri podmienkach plánovaného transportu upravuje metodika aj postup pri okamžitom transporte, o vykonaní ktorého rozhoduje lekár priamo v čase a mieste poskytovania zdravotnej starostlivosti, čo môže byť v mieste bydliska pacienta, na mieste verejnosti prístupnom alebo v lekárskej ambulancii. Takýto transport pacienta nemôže byť odkladaný a pacienta je potrebné transportovať ihneď. Operátor tiesňovej linky záchrannej zdravotnej služby žiada o poskytnutie pomoci, na mieste udalosti alebo počas transportu pacienta, operačného dôstojníka operačného strediska, ktorý na miesto vyšle príslušníkov Policajného zboru, ktorí pomoc pri transporte pacienta poskytnú.

Príslušníci Policajného zboru, ktorí sú vyslaní na miesto, si ihneď po príchode poznačia evidenčné číslo ambulancie ZZS, meno lekára alebo zdravotníckeho záchranára, ktorý o transporte pacienta rozhodol, meno a identifikačné údaje pacienta, ktorý sa transportuje

[27] Metodická a taktická príručka vykonávania služobných zákrokov príslušníkmi Policajného zboru v policajnej praxi č. PPZ-86-65/OPP-2009.

a tiež ústavné zdravotnícke zariadenie, do ktorého sa pacient transportuje. Písomné rozhodnutie o transporte pacienta alebo písomnú žiadosť o poskytnutie pomoci pri transporte pacienta v tomto prípade príslušníci Policajného zboru nevyžadujú, nakoľko ide o poskytovanie neodkladnej zdravotnej starostlivosti.

Prítomnosť príslušníka Policajného zboru vo vozidle vykonávajúcom transport pacienta do ústavného zdravotníckeho zariadenia je potrebné zvážiť na základe všetkých okolností, ktoré sú známe, či už sú to informácie k osobe pacienta získané od príslušného lekára alebo zdravotníckeho personálu, alebo jeho správanie sa pred, pri zahájení a nakoniec aj počas transportu pacienta.[28]

Pri metodických pomôckach je potrebné si uvedomiť, že nejde o predpis, ktorý by určoval konkrétne povinnosti policajtom. Metodika, taktika a samotný postup na mieste udalosti, respektíve v čase a mieste vykonávania asistencie alebo služobného zákroku voči pacientovi, sa vždy musí vyhodnotiť tak, aby bol policajt schopný naplniť účel sledovaný zákonom o Policajnom zbore, teda ochranu života, zdravia a majetku. V prípadoch, keď nie je vážne ohrozený záujem chránený zákonom, môžu policajti prekonzultovať so zdravotníckym personálom v ústavnom zariadení okolnosti daného prípadu, možnosti zabezpečenia pacienta v ich vlastnej réžii alebo iného personálu zabezpečujúceho ochranu špecializovaného oddelenia, prípadne využitie iných technických prostriedkov zdravotníckeho zariadenia v súlade so zákonom, s prihliadnutím na diagnózou pacienta. V prípadoch, keď nie je zdravotnícky personál schopný zabezpečiť stráženie svojich pacientov, resp. zabrániť im, aby konali proti záujmom chráneným zákonom, inak ako policajnou hliadkou, ktorá asistovala pri transporte pacienta, je vhodné zdravotnícky personál v ústavnom zariadení usmerniť, aby s uvedením konkrétneho dôvodu potreby stráženia pacienta kontaktovali linku tiesňového volania 112 a operačné stredisko potom, na základne dostupných informácií, môže rozhodnúť o potrebe zotrvania, resp. nezotrvania hliadky v ústavnom zdravotníckom zariadení.

Uplatňovanie metodík a postupov v nich upravených si vyžaduje nielen praktické zručnosti a skúsenosti, ale aj znalosti právnych predpisov a hmotnoprávnych súvislostí, ktoré z daných právnych predpisov vyplývajú a poskytujú tak dostatok poznatkov pre vyhodnotenie situácie ako aj pre následné zdôvodnenie zákonnosti celkového postupu. Znalosť právnej úpravy, ovládnutie taktického a metodického postup sa tak spoločne s hmotnoprávnou úpravou stane východiskom pre riadne a zákonné plnenie služobných povinností.

## Hmotno-právne princípy asistencie a služobného zákroku ako služobnej činnosti

Uvedomenie si právneho základu služobnej činnosti a všetkých aspektov interakcie s pacientom, ktoré vzhľadom na špecifické faktory môžu vyvolať pomerne komplikované situácie počas priamej realizácie asistencie alebo služobného zákroku voči agresívnemu alebo psychiatrickému pacientovi, je pre službu konajúceho policajta mimoriadne dôležité. Taktika a metodika má rozhodne svoje miesto rovnako ako všetky vyššie uvedené skutočnosti týkajúce sa právnych predpisov.

Pre ich zdôraznenie vyberáme nasledovné najpodstatnejšie hmotno-právne princípy, ktoré dodajú poznaniu danej problematiky komplexný charakter:

- Posúdenie zdravotného stavu akútneho psychiatrického pacienta je výhradne na odbornom lekárovi, ktorý pacientovi poskytuje urgentnú zdravotnú starostlivosť. Ide o rôznorodé prípady, ktoré môžu prebiehať v ambulancii lekára, v zdravotníckom zariadení,

[28] Usmernenie P PZ č. PPZ-404/OPP-2009.

v domácnosti pacienta, na verejných priestranstvách, vo verejných priestoroch, a aj v priestoroch útvaru PZ, kde sa môžu prejaviť akútne psychotické príznaky aj na už predvedenej osobe a po privolaní lekára sa určí, že je potrebná ústavná starostlivosť.

- Policajt je povinný plniť úlohy určené zákonom, ku ktorým patrí aj spolupôsobenie pri ochrane základných práv a slobôd, najmä pri ochrane života, zdravia, osobnej slobody a bezpečnosti osôb a pri ochrane majetku.
- Žiadosť o asistenciu lekárovi pri nariadení ústavnej starostlivosti u osoby, pri ktorej sa nevyžaduje jej súhlas, je priamym vyjadrením úlohy PZ potrebnej na zabezpečenie ochrany života a zdravia jednak lekára, prítomných osôb, policajtov, ale aj na ochranu života a zdravia dotknutej osoby pacienta. Oprávnenosť a dôvodnosť potreby ústavnej starostlivosti nie je v rukách polície, ale ide o osobnú zodpovednosť lekára. Lekár posudzuje nevyhnutnosť potreby ústavnej starostlivosť využitím inštitútov zákona o zdravotnej starostlivosti a asistencia polície prichádza do úvaha v prípade, že pacient reaguje agresívne voči sebe, voči okoliu a iným osobám a odmieta sa podrobiť rozhodnutiu lekára, ktoré je vydané v súlade so zákonom o zdravotnej starostlivosti a na ktoré nie je potrebný súhlas pacienta.
- Asistencia sa vykonáva ako služobná činnosť pri realizácii úloh Policajného zboru v záujme ochrany života a zdravia. Oprávnenosť služobnej činnosti je zdôvodnená rozhodnutím lekára o potrebe ústavnej starostlivosti podľa podmienok zákona o zdravotnej starostlivosti.
- O služobnú činnosť vo forme asistencie pôjde predovšetkým v prípade, že políciu privolá lekár, buď na miesto kde sa pacient nachádza, alebo priamo do zdravotníckeho zariadenia, kde má byť pacient umiestnený do ústavnej starostlivosti.
- Policajt je povinný plniť úlohy uložené zákonom o Policajnom zbore a asistenciu vykoná v záujme ochrany života a zdravia. Samozrejme je potrebné brať ohľad na konkrétny prípad a individuálne podmienky vzniknutých okolností. Policajt sám posúdi situáciu a na základe vlastného uváženia rozhodne kedy v rámci služobnej činnosti pri poskytovaní asistencie vykoná služobný zákrok v prípade, že konaním pacienta je ohrozený život alebo zdravie či už samotného pacienta, alebo iných osôb.
- Asistencia pri úkonoch spojených s psychiatrickým pacientom je vždy nepredvídateľná a nie je preto výnimkou ani použitie donucovacích prostriedkov proti osobám, o ktorých lekár rozhodol, že je potrebná ústavná starostlivosť bez ich súhlasu. V prípadoch, ktoré si budú vyžadovať prekonanie pasívneho alebo aktívneho odporu počas výkonu asistencie je potrebné si uvedomiť, že policajt už vykonáva služobný zákrok ako súčasť služobnej činnosti.
- V prípade realizácie služobného zákroku, ktorého potreba vznikla počas služobnej činnosti, je povinnosťou policajta postupovať v súlade so zákonom a zabezpečiť ochranu života a zdravia využitím primeraných oprávnení priznaných zákonom o Policajnom zbore. K týmto oprávneniam patria aj donucovacie prostriedky, o použití ktorých rozhoduje sám policajt priamo na mieste realizácie služobného zákroku tak, aby dosiahol účel sledovaný služobným zákrokom a aby použitý prostriedok a intenzita jeho použitia neboli zjavne neprimerané nebezpečnosti zákroku. V prípade asistencie je vždy lekárom potvrdené, že ide o osobu, ktorá v dôsledku duševnej poruchy alebo s príznakmi duševnej poruchy ohrozuje seba alebo svoje okolie.
- Samotné vykonávanie asistencie bez potreby vykonať služobný zákrok sa riadi základnými úlohami Policajného zboru. Ak počas asistencie vznikne potreba vykonať služobný zákrok, je policajt oprávnený využiť oprávnenia na použitie donucovacích prostriedkov za dodržania zákonných podmienok ich použitia. Fixácia psychiatrického pacienta, ktorú vykoná policajt počas asistencie z dôvodu, že pacient ohrozuje život alebo zdravie sebe alebo iným osobám je vo svojej podstate použitie donucovacích prostriedkov zameraných na znehybnenie osoby. Rovnako je použitím donucovacích prostriedkov aj pridržanie a každý fyzický zákrok

proti osobe pacienta zameraný na prekonanie odporu.

- Po vykonaní asistencie so služobným zákrokom je potrebné a nevyhnutné spísanie záznamu o priebehu služobného zákroku a spísanie hlásenia o použití donucovacieho prostriedku, kde v časti dôvodov policajt uvedie potrebu vykonania služobného zákroku pri asistencii poskytovateľovi zdravotnej starostlivosti proti osobe, ktorý bola z rozhodnutia lekára umiestnená do ústavnej starostlivosti podľa zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti. V odôvodnení sa uvedie aj stručný priebeh odporu osoby a skutočnosť, že ide o osobu, o ktorej rozhodol lekár, že trpí duševnou chorobou, alebo že má príznaky duševnej poruchy, pre ktoré ohrozuje seba alebo svoje okolie.
- Ak policajt podľa zákona o Policajnom zbore zaistí osobu , ktorá bezprostredne ohrozuje svoj život, alebo svoje zdravie alebo život a zdravie iných osôb alebo majetok a taká osoba je prevezená do nemocnice, kde je hospitalizovaná, tak môže nastať situácia, že lekár rozhodne podľa zákona o zdravotnej starostlivosti a určí, že ide o osobu, ktorá v dôsledku duševnej choroby alebo s príznakom duševnej poruchy ohrozuje seba alebo svoje okolie alebo hrozí vážne zhoršenie jej zdravotného stavu a aj bez súhlasu takúto osobu umiestni do ústavnej starostlivosti. V tomto prípade policajt obmedzuje osobnú slobodu osoby od okamihu zaistenia až do okamihu, kedy o osobe rozhodne lekár podľa zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti. Okamihom rozhodnutia lekára, už osobnú slobodu osobe obmedzuje poskytovateľ zdravotnej starostlivosti podľa zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, a nie policajt. Policajt v tomto prípade osobu podľa zákona o Policajnom zbore odovzdá príslušnému orgánu, ktorým je zdravotnícke zariadenie. Policajt spíše úradný záznam o zaistení osoby, v ktorom budú riadne uvedené dôvody zaistenia, vyjadrenie lekára, označenie zdravotníckeho zariadenia a uvedenie dôvodu odovzdania osoby zdravotníckemu zariadeniu na základe vyjadrenia lekára. Osoba prechádza pod procesnú pôsobnosť poskytovateľa zdravotnej starostlivosti, podľa zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti.
- V situácii, kedy je zaistená osoba po prevoze do nemocnice iba hospitalizovaná a nie je umiestnená do ústavnej starostlivosti a osoba sa svojim konaním nedopustila priestupku ani trestného činu a nie je dôvod na jej odovzdanie orgánu činnému v trestnom konaní, alebo inému orgánu, je zrejmé, že dôvody zaistenia osoby pominuli a policajt je povinný takúto osobu bezodkladne prepustiť, aby nedochádzalo k nezákonnému obmedzeniu osobnej slobody. Policajt spíše úradný záznam o zaistení osoby, v ktorom budú riadne uvedené dôvody zaistenia, vyjadrenie lekára v zariadení, kde bude osoba hospitalizovaná a dátum a dôvod prepustenia zo zaistenia. V prípade, ak sa s osobou nevykonávali a ani nebudú vykonávať žiadne správne ani procesné úkony, úradný záznam o zaistení osoby je dostatočným podkladom na prípadne preukázanie zákonnosti obmedzenia osobnej slobody do doby prepustenia osoby.

Vybrané princípy sú iba príkladné a nezahŕňajú všetky možnosti reálnych situácií. Napriek tomu sú pre činnosť policajtov pri realizácii asistencie a prípadných služobných zákrokov účelné. Spojenie znalostí všetkých aspektov interakcií, právnych predpisov a poznanie všeobecných podmienok postupu upraveného internými metodikami v konečnom dôsledku smeruje k určeniu základných taktických indícií, ktoré budú policajtom v praxi poskytovať oporu pri realizácii služobnej činnosti.

**Taktika postupu policajtov v prípade preverenia oznámenia - žiadosti o asistenciu zdravotníckemu personálu na oddelení psychiatrie pri používaní obmedzovacích prostriedkov voči pacientom.**

Taktika zákrokov je premyslená, cieľavedomá činnosť policajta pri vykonávaní služobných zákrokov, ktorej účelom je pri použití optimálneho donucovacieho prostriedku dosiahnuť cieľ služobného zákroku, t. j. zamedziť spáchaniu trestného činu alebo priestupku alebo zamedziť v ich pokračovaní. Znamená to, že policajt predtým ako zakročí, musí si uvedomiť okolnosti a podmienky, za ktorých má zakročiť. Jednak si musí uvedomiť význam chráneného záujmu, ktorý je konaním páchateľa ohrozovaný alebo porušovaný, ďalej miesto, na ktorom má dôjsť k spáchaniu alebo je spáchaný priestupok alebo trestný čin, či ide o odľahlé miesto alebo miesto, kde sa nachádza verejnosť, resp. nezúčastnené osoby, ako aj či ide o uzavretý priestor alebo otvorené priestranstvo.[29]

Pre zjednotenie všetkých skutočností, ktoré sme vyššie rozobrali je možné vytvoriť základné prvky taktického postupu policajtov, ktoré budú využiteľné v praktickej činnosti pri plnení služobných úloh. Postup policajtov v prípade preverenia oznámenia, prípadne žiadosti o asistenciu zdravotníckemu personálu na oddelení psychiatrie pri používaní obmedzovacích prostriedkov voči pacientom, je možné špecifikovať nasledovne:

**1.** V prípade preverenia oznámenia, respektíve žiadosti o asistenciu zdravotníckemu personálu na oddelení psychiatrie pri používaní obmedzovacích prostriedkov voči pacientom, policajti plnia úlohy na úseku spolupôsobenia pri ochrane základných práv a slobôd, najmä pri ochrane života a zdravia osôb nachádzajúcich sa na mieste preverovania oznámenia (žiadosti o asistenciu) na úseku zabezpečovania verejného poriadku a opatrení na jeho obnovenie.

**2.** Policajt priamo na mieste pred začatím výkonu služobnej činnosti (asistencie) upozorní prítomných, že zodpovednosť za priamu fyzickú realizáciu obmedzovacích opatrení vykonaných v rámci a v rozsahu poskytovania zdravotnej starostlivosti má výlučne iba zdravotnícky pracovník, zamestnanec zdravotníckeho zariadenia, personál - lekár, sestra, ošetrovateľ, zamestnanec.

**3.** Policajt sa do priebehu výkonu obmedzovacích opatrení vykonaných v rámci zdravotnej starostlivosti aktívne nezapája. Policajt neasistuje zdravotníckemu personálu na oddelení psychiatrie v nemocnici pri prezliekaní pacientov.

**4.** Policajt prítomných zdravotných pracovníkov upozorní, že je oprávnený vykonať služobný zákrok výlučne podľa zákona o Policajnom zbore, a to iba v prípade, že bude dochádzať k protiprávnemu konaniu alebo v prípade, že osoba pacienta odmieta spolupracovať so zdravotníckym personálom a je agresívna alebo iným spôsobom ohrozuje život, zdravie svoje alebo iných osôb alebo poškodzuje majetok. Policajt v takom prípade túto osobu vyzve, aby upustila od protiprávneho konania s výstrahou, že bude použitý niektorý z donucovacích prostriedkov.

**5.** Fyzická fixácia agresívneho psychiatrického pacienta, ktorú vykoná policajt počas asistencie z dôvodu, že pacient ohrozuje život alebo zdravie sebe alebo iným osobám je už použitie donucovacích prostriedkov zameraných na znehybnenie osoby v rámci už vykonávaného služobného zákroku v zmysle zákona o Policajnom zbore, a nie asistovaním zdravotníckemu personálu počas realizácie ich obmedzovacích opatrení v rámci poskytovanej zdravotnej starostlivosti pacientovi. Rovnako aj akékoľvek pridržanie a každý fyzický zákrok proti osobe pacienta,

[29] NESVADBA, A. Taktické zásady vykonávania služobných zákrokov. In: Teoretické a praktické aspekty služobných zákrokov, s. 97.

zameraný na prekonanie odporu, je už použitím donucovacích prostriedkov v rozsahu už vykonávaného služobného zákroku v zmysle zákona o Policajnom zbore.

**6.** S prihliadnutím na zdravotný stav osoby je spočiatku nevyhnutné za dodržania zásad taktiky situáciu deeskalovať a zvoliť „krízovú komunikáciu" – osobu sa snažiť upokojiť. Nedirektívnym štýlom komunikácie vysvetliť osobe, že uvedenú situáciu je najvhodnejšie riešiť pokojným spôsobom.

**7.** Policajt pri služobnej činnosti v rozsahu poskytovanej asistencie a pri služobných zákrokoch vykonaných v rámci tejto služobnej činnosti poskytuje súčinnosť s poukazom na právnu úpravu zákona o Policajnom zbore.

**8.** Pri vykonávaní služobnej činnosti v rozsahu asistencie (transport osoby, stráženie osoby) je z taktického hľadiska nevyhnutné, aby asistenciu (stráženie osoby) vykonávali najmenej dvaja policajti práve z dôvodu, že počas asistencie môže vzniknúť situácia, kedy bude potrebné a nevyhnutné vykonať služobný zákrok aj s použitím donucovacích prostriedkov. Pri asistencii (strážení) osoby ženského pohlavia je potrebné, aby jeden člen hliadky polície vykonávajúcej asistenciu (stráženie) bola policajtka; to neplatí, ak vykonanie asistencie (stráženia) neznesie odklad.

**9.** Nadriadený, respektíve operačný dôstojník pri vyhodnocovaní požiadavky na asistenciu (transport osoby, stráženie osôb) dbá pri plánovaní realizácie na adekvátny počet policajtov, pričom by malo byť vždy o jedného policajta viac ako je počet osôb, ktorých sa samotná asistencia týka. Je potrebné vždy zvážiť a prihliadať na počet strážených osôb, fyzickú stránku, charakterové vlastnosti, ich správanie, časovú dĺžku asistencie (transportu, stráženia), miesto asistencie (stráženia), na informácie od lekára či ide o osobu, ktorá má byť alebo je umiestnená v ústavnej starostlivosti, a podobne. Ďalej je potrebné zdôrazniť, že v konkrétnom prípade je už v plnej kompetencii policajta na mieste výkonu asistencie rozhodnúť vzhľadom na aktuálne okolnosti, stav pacienta, že sily a prostriedky dostupné na mieste asistencie sú alebo nie sú postačujúce na vykonanie asistencie, prípadného služobného zákroku a vyžiadať posily od operačného dôstojníka operačného strediska operačného odboru príslušného krajského riaditeľstva.

**10.** Asistencia pri transporte pacienta sa vykonáva až do miesta zdravotníckeho zariadenia.

**11.** Policajt po vykonaní asistencie, pri ktorej bol vykonaný služobný zákrok, spíše úradný záznam o priebehu asistencie a následného služobného zákroku a v prípade použitia donucovacieho prostriedku spíše hlásenie o použití donucovacieho prostriedku, kde v časti dôvodov policajt uvedie potrebu vykonania služobného zákroku, ktorý bol zrealizovaný počas poskytovania asistencie poskytovateľovi zdravotnej starostlivosti proti osobe, ktorá bola z rozhodnutia lekára umiestnená do ústavnej starostlivosti podľa zákona 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti alebo bola umiestnená do zdravotníckeho zariadenia. V zázname policajt uvedie titul, meno, priezvisko, zaradenie lekára – zdravotníckeho pracovníka, ktorý žiadal o asistenciu. V odôvodnení sa uvedie aj stručný priebeh kladeného odporu osoby a skutočnosť, že ide o osobu o ktorej rozhodol lekár, že trpí duševnou (psychickou) chorobou (poruchou) alebo že má príznaky duševnej (psychickej) choroby (poruchy), pre ktoré bezprostredne ohrozuje svoj život alebo svoje zdravie alebo život a zdravie iných osôb.[30]

[30] Krajské riaditeľstvo Policajného zboru v Trenčíne; Metodická pomôcka – postup policajtov v prípade preverenia oznámenia – žiadosti o asistenciu zdravotníckemu personálu na oddelení psychiatrie pri používaní obmedzovacích prostriedkov voči pacientom, KRPZ-TN-OPP-311/2022.

## Záver

Požiadavky vyplývajúce z aplikačnej praxe kladú dôraz na zvyšovanie profesionálnej pripravenosti policajtov za účelom správnosti postupu pri vykonávaní služobnej činnosti a pri realizácii služobných zákrokov v súvislosti s asistenciou poskytovanou na žiadosť zdravotníckych pracovníkov pri interakcii s agresívnym psychiatrickým pacientom, s osobou, ktorá má byť umiestnená do zdravotníckeho zariadenia alebo do ústavnej starostlivosti, s psychiatrickým pacientom v súvislosti s obmedzovacími prostriedkami vykonávanými voči týmto pacientom alebo osobám tak, aby vykonávanie služobnej činnosti a realizácia služobných zákrokov sledovali dosiahnutie úloh Policajného zboru, zákonné plnenie povinností policajta a zákonnú realizáciu oprávnení policajta spojených so zásahom do práv alebo slobôd fyzických osôb.

Práve vzhľadom na špecifiká danej problematiky nie je možné obsiahnuť, vytvoriť a záväzne stanoviť komplexné ani záväzné podmienky pre postup policajtov pre všetky prípady a situácie. Postupy spomenuté v článku sú tak iba príkladným vyjadrením úkonov a činností policajta za súčasného využitia zákonných inštitútov určených k dosiahnutiu účelu sledovaného služobnou činnosťou alebo služobným zákrokom. V priamej služobnej činnosti je potrebné neustále vyhodnocovať a aplikovať aktuálne znenie všeobecných záväzných právnych predpisov a každý prípad posudzovať individuálne s prihliadnutím na osobu voči ktorej sa zakročuje, miesto vykonávania služobného zákroku a všetky okolnosti, ktoré môžu mať a majú vplyv na realizáciu služobného zákroku.

## Literatúra


ČERŇANOVÁ, Andrea. Agresívny pacient v podmienkach psychiatrického ošetrovateľstva: Aggressive patient in conditions of psychiatrics nursing. *Ošetrovateľský obzor: odborný časopis Ministerstva zdravotníctva SR a Slovenskej zdravotníckej univerzity v Bratislave*. Bratislava: HERBA, 2010, **7**(3), 47-50. ISSN 1336-5606

PEŤOVSKÝ, M., ODLEROVÁ, M., ŠKRINÁR, T. 2017. Zákon o Policajnom zbore. Aplikačná prax. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. 352s. ISBN 978-80-7380-682-8.

STACHO, P. 1998. Služobné zákroky. Úvod do teórie služobných zákrokov. Metodika výkonu a výcviku niektorých vybraných druhov služobných zákrokov. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 1998. 108 s. ISBN 80-8054-076-4

Ústavný zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky

Zákon č. 171/1993 Z . z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov

Zákon č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení neskorších predpisov

Zákon č. 129/2002 Z. z. o integrovanom záchrannom systéme

Zákon č. 564/1991 Zb. o obecnej polícii

Obor poriadkovej polície Prezídia Policajného zboru; Metodická a taktická príručka vykonávania služobných zákrokov príslušníkmi Policajného zboru v policajnej praxi, PPZ-86-65/OPP-2009

Odbor poriadkovej polície Prezídia Policajného zboru; usmernenie č. PPZ-404/OPP-2009 k postupu v prípade poskytovania pomoci príslušníkmi Policajného zboru pri transporte pacienta

Krajské riaditeľstvo Policajného zboru v Trenčíne; Metodická pomôcka – postup policajtov v prípade preverenia oznámenia – žiadosti o asistenciu zdravotníckemu personálu na oddelení psychiatrie pri používaní obmedzovacích prostriedkov voči pacientom, KRPZ-TN-OPP-311/2022

**Key words:** Act on the Police Force, official activity, service intervention, police assistance, coercive means, police officer authorisations

## Summary

The article deals with the legal aspects of the official activity of members of the Police Force as regards the implementation of service interventions related to the assistance to medical personnel in the interaction with aggressive and psychiatric patients. It describes the theoretical basis of the issue of official activity and service intervention. The author discusses the practical problems of police procedures and provides a basis for the tactics and methodology of application practice. The author offers the guidance for solutions of model situations with the objective to increase the professional readiness of police officers in the performance of their service tasks associated with infringement of rights and freedoms of natural persons in the position of a patient.

*mjr. JUDr. Martin Pagáč*
*oddelenie súkromných bezpečnostných služieb*
*Krajské riaditeľstvo PZ v Trenčíne*
*e-mail: martin.pagac@minv.sk*

*kpt. Mgr. Dušan Šedivý*
*odbor poriadkovej polície*
*Krajské riaditeľstvo PZ v Trenčíne*
*e-mail: dusan.sedivy@minv.sk*

Recenzenti: mjr. JUDr. Petra Andorová, PhD.,
mjr. doc. PhDr. Andrea Pastuchová Neumannová, PhD.